

BABEL

David
FOENKINOS

MISTERUL HENRI PICK

NEMIRA

De același autor la Editura Nemira:

Charlotte

Delicatețe

DAVID FOENKINOS s-a născut pe 28 octombrie 1974 la Paris. A studiat literatura la Sorbona. Pasionat de jazz, a fost o vreme profesor de chitară. Romanul său de debut, intitulat *Inversion de l'idiotie: de l'influence de deux Polonais*, a fost publicat în 2001 la Editura Gallimard și a câștigat Premiul François Mauriac. Au urmat apoi alte romane, tipărite la edituri prestigioase, recompensate cu numeroase premii și traduse în treizeci și cinci de limbi. Printre ele, *Le potentiel érotique de ma femme* (2004), *En cas de bonheur* (2005), *Nos séparations* (2010), *Le petit garçon qui disait toujours non* (2011), *Je vais mieux* (2012). Potrivit statisticilor, cărțile sale se bucură de un real succes de vânzări în Franța. Împreună cu fratele său Stéphane, David Foenkinos a realizat adaptarea cinematografică a romanului său *La délicatesse* (2009 – *Delicatețe*, Editura Nemira, 2013), în care rolurile principale le revin actorilor Audrey Tautou și François Damiens. Cele mai recente volume pe care le-a publicat sunt: *Vers la beauté* (2018) și *Deux soeurs* (2019).

David
FOENKINOS

MISTERUL HENRI PICK

Traducere din limba franceză
CRISTINA NAN

NEMIRA

Coperta: Cristian FLORESCU, Ana NICOLAU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

FOENKINOS, DAVID

Misterul Henri Pick / David Foenkinos; trad. din lb. franceză: Cristina Nan. –
București: Nemira Publishing House, 2019

ISBN 978-606-43-0480-3

I. Nan, Cristina (trad.)

821.133.1

David Foenkinos

LE MYSTÈRE HENRI PICK

Copyright © Éditions Gallimard, Paris, 2016

© Nemira, 2019

Redactor: Elena MIHAI

Tehnoredactor: Magda BITAY

Lector: Viorica DUMITRESCO

Tiparul este executat la tipografia MONITORUL OFICIAL R.A.

Orice reproducere, totală sau parțială,
a acestei lucrări și închirierea acestei cărți
fără acordul scris al editorului sunt strict interzise
și se pedepsesc conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-43-0480-3

„Este o bibliotecă periculoasă.“

ERNST CASSIRER despre Biblioteca Warburg

Partea întâi

În 1971, scriitorul american Richard Brautigan a publicat *The Abortion*¹. O intrigă amoroasă între un bibliotecar și o tânără cu un corp superb. Un corp a cărui victimă este, într-un fel, ea însăși, ca și cum ar exista un blestem al frumuseții. Vida, căci așa se numește eroina, povestește că un bărbat a murit la volan din cauza ei; fermecat de extraordinara apariție a acestei trecătoare, șoferul a fost pur și simplu distras de la drum. După accident, tânăra s-a îndreptat grăbită spre mașină. Plin de sânge, agonizând, bărbatul a mai apucat să-i spună înainte de a muri: „Cât de frumoasă sunteți, domnișoară!“.

La drept vorbind, povestea Videi ne interesează mai puțin decât cea a bibliotecarului. Căci în aceasta constă particularitatea romanului. Eroul este angajatul unei biblioteci care acceptă toate manuscrisele respinse de

¹ Roman cu subtitlul *An Historical Romance*, 1966.

editori. Întâlnim, de pildă, un om venit să-și depună aici volumul după ce îndurase mai bine de patru sute de refuzuri. Astfel se adună sub ochii naratorului cărți de toate genurile. Putem da atât peste un eseu precum *Cultura florilor la lumina lumânării într-o cameră de hotel*, cât și peste o carte de bucate cu toate rețetele mâncărilor pomenite în romanele lui Dostoievski. Marele avantaj al bibliotecii e că autorul însuși își alege amplasarea pe raft. Poate rătăci printre paginile confrăților săi blestemați până își găsește locul în această formulă de antiposteritate. În schimb, niciun manuscris expediat prin poștă nu este acceptat. Trebuie să aduci personal manuscrisul nedorit de nimeni, ca și cum gestul ar simboliza ultimul efort dinaintea abandonului definitiv.

Câțiva ani mai târziu, în 1984, autorul romanului *The Abortion* și-a pus capăt zilelor la Bolinas, în California. Vom mai vorbi despre viața lui Brautigan și despre împrejurările care l-au împins spre suicid, dar pentru moment să rămânem la această bibliotecă, rod al imaginației sale. La începutul anilor 1990, ideea lui s-a concretizat. În semn de omagiu, un cititor pasionat a înființat „biblioteca manuscriselor refuzate”. Și astfel a văzut lumina zilei, în Statele Unite, Biblioteca Brautigan, care găzduiește cărțile orfane de editor. Astăzi, instituția și-a schimbat sediul, stabilindu-se la Vancouver, în Canada¹. Inițiativa admiratorului său l-ar fi impresionat cu siguranță pe Brautigan, dar oare

¹ Puteți găsi cu ușurință informații referitoare la activitatea bibliotecii accesând site-ul www.thebrautiganlibrary.org.

cunoaștem vreodată cu adevărat sentimentele unui mort? Imediat după înființarea bibliotecii, informația a fost preluată de numeroase ziare, ajungând și în Franța. Iar bibliotecarul orașului Crozon din Bretania și-a propus să facă același lucru. Așa că, în octombrie 1992, a creat versiunea franceză a bibliotecii refuzaților.

2

Jean-Pierre Gourvec era mândru de micuța pancartă expusă la intrarea în biblioteca sa. Un aforism de Cioran, ironic pentru un om care, altfel, nu a părăsit niciodată Bretania natală:

„Parisul este locul ideal în care să-ți ratezi viața.“

Făcea parte dintre oamenii care preferă regiunea natală patriei, fără ca asta să-i transforme în naționaliști înfocați. Înfățișarea lui dădea de înțeles cu totul altceva: înalt și slab, cu gâtul străbătut de vene proeminente și cu o piele roșie, puternic pigmentată, ți-l puteai lesne imagina ca întruchipând geografia fizică a unui temperament coleric. Dar nici pomeneală de așa ceva. Gourvec era un cugetător și un înțelept, pentru care cuvintele aveau un sens și o destinație. Era de ajuns să petreci câteva clipe în compania lui ca să depășești stadiul primei și falsei impresii; acest om îți dădea senzația că e capabil să-și găsească cu ușurință pacea interioară.

Așadar, el este cel care a regândit aranjarea pe rafturi, astfel încât să păstreze un loc, în capătul bibliotecii municipale, pentru toate manuscrisele care visau la un refugiu. O agitație ce i-a amintit de o frază a lui Jorge Luis Borges:

„A lua o carte dintr-o bibliotecă și a o pune înapoi înseamnă a obosi rafturile.“ Astăzi trebuie să se simtă epuizate, își spunea Gourvec surâzând. Era umorul unui erudit, ba chiar mai mult decât atât: al unui erudit singuratic. Așa se considera el și nu era departe de adevăr. Gourvec poseda o doză minimă de sociabilitate, rareori îl amuzau aceleași lucruri ca pe ceilalți localnici, dar știa să asculte o glumă. În plus, ieșea din când în când să bea o bere la bistroul din capătul străzii, să stea de vorbă cu alții despre toate și despre nimic, mai ales despre nimic, după cum credea el, iar în momentele importante, de entuziasm colectiv, accepta și câte o partidă de cărți. Nu-l deranja că astfel putea să treacă drept un om obișnuit.

Puține lucruri se cunoșteau despre viața lui, în afară de faptul că locuia singur. Fusesse căsătorit în anii 1950, dar nimeni nu știa de ce îl părăsise soția după doar câteva săptămâni. Se zvonea că ar fi cunoscut-o prin mica publicitate: corespondaseră îndelung înainte de a se întâlni. Să fi fost acesta motivul pentru care cuplul se destrămasese? Poate că Gourvec era genul de om ale cărui declarații înflăcărâte îți plăcea să le citești, pentru care ai fi fost în stare să renunți la tot, dar, dincolo de frumusețea cuvintelor, realitatea se dovedea absolut dezamăgitoare. La vremea respectivă, gurile rele susținuseră că neputința lui o făcuse pe soție să plece atât de repede. Teorie puțin probabilă, totuși; atunci când au de-a face cu o psihologie complexă, oamenilor le place să se sprijine pe argumente rudimentare. Așadar, acest episod sentimental rămânea în întregime un mister.

După plecarea soției, nu se știa să mai fi avut vreo relație de durată sau copii. Greu de precizat cum fusese viața lui sexuală. Ți-l puteai imagina amant al unor femei părăsite, împreună cu câte o Emma Bovary de pe vremea lui. Unele trebuie să fi căutat printre rafturi ceva mai mult decât un vis romanesc. Alături de acest om care știa să asculte, dat fiind că știa să citească, puteau să evadeze din viața lor mecanică. Totuși, nu există dovezi în acest sens. Un lucru e sigur: entuziasmul și pasiunea lui Gourvec pentru biblioteca lui nu s-au diminuat nicio clipă. Își întâmpina fiecare cititor cu o atenție deosebită, ascultându-l cu luare-aminte pentru a-i croi un itinerar personal prin cărțile propuse. După părerea lui, important nu era să îți placă să citești, ci mai degrabă să găsești cartea care ți se potrivește. Oricine poate adora lectura, cu condiția să pună mâna pe un roman bun, care să-i placă, să i se adreseze și de care să nu se mai poată dezlipi. Iar pentru a atinge acest obiectiv inventase o metodă care părea aproape paranormală: analizând în detaliu aspectul fizic al unui cititor, era în stare să deducă ce autor i-ar conveni.

Nesecata energie pe care o consuma pentru a-și dinamiza biblioteca l-a obligat să o mărească. Pentru el a fost o victorie imensă, ca și cum cărțile formau o armată din ce în ce mai firavă și fiecare dintre punctele ei de rezistență împotriva unei dispariții programate îi oferea satisfacția unei adevărate revoluții. Primăria din Crozon a sfârșit prin a accepta să-i angajeze o asistentă. Așadar, Gourvec a dat un anunț de angajare. Îi plăcea să aleagă ce cărți să comande, să organizeze rafturile și încă multe alte

activități, însă gândul de a lua o decizie în privința *unei ființe umane* îl înspăimânta. Cu toate astea, visa să întâlnească o persoană în care să găsească un complice literar: o persoană cu care să poată discuta ore în șir despre folosirea punctelor de suspensie în opera lui Céline sau să dezbată motivele care l-au făcut pe Thomas Bernhard să se sinucidă. Un singur obstacol stătea în calea ambiției sale: știa foarte bine că e incapabil să refuze pe cineva. Deci totul urma să fie simplu. Prima persoană care se prezenta avea să fie angajată. Și așa a intrat Magali Croze în viața bibliotecii, înarmată cu o calitate incontestabilă, aceea de a răspunde prompt la o ofertă de angajare.

3

Lui Magali nu îi plăcea în mod special să citească¹, dar, fiind mamă a doi băieței, trebuia să își găsească repede un loc de muncă. Cu atât mai mult cu cât soțul ei nu avea decât o slujbă cu jumătate de normă la un service Renault. În Franța se construiau tot mai puține automobile, criza se adâncea la începutul anilor 1990. În momentul semnării contractului, Magali s-a gândit la mâinile soțului ei, la mâinile lui veșnic pline de ulei de motor. Lucrând cu cărți cât e ziua de lungă, ea nu risca o astfel de neplăcere. Era o diferență fundamentală; în ceea ce privește mâinile, ei doi aveau să urmeze traiectorii diametral opuse.

¹ Când a dat ochii cu ea pentru prima oară, Gourvec și-a spus imediat: „După figură, sigur îi va plăcea *Amantul* de Marguerite Duras“.

La urma urmei, Gourvec aprecia ideea de a lucra cu cineva pentru care cărțile nu erau sacre. Poți fi în relații bune cu un coleg și fără a discuta despre literatura germană în fiecare dimineață, a recunoscut el. El le făcea recomandări clienților, iar ea asigura logistica; cuplul se dovedea perfect echilibrat. Deși nu era genul care să pună sub semnul întrebării inițiativele șefului, Magali nu s-a putut abține să nu-și exprime neîncrederea în legătură cu povestea manuscriselor refuzate:

- Ce rost are să păstrăm cărți pe care nu le vrea nimeni?
- A fost ideea unui american.
- Și ce-i cu asta?
- E un omagiu adus lui Brautigan.
- Cui?
- Lui Brautigan. Nu ați citit *Dreaming of Babylon*?
- Nu, dar prea puțin contează asta. E o idee bizară. Și, în plus, chiar vă doriți să vină și să-și lase cărțile aici? O să dăm ochii cu toți psihopații din zonă. Scriitorii sunt nebuni, se știe. Iar cei care nu au fost publicați încă trebuie să fie cu atât mai răi.
- Își vor găsi, în sfârșit, locul. Considerați-l un act de caritate.
- Am înțeles, vreți să mă transform într-un soi de Maica Tereza a scriitorilor ratați.
- Cam așa ceva.
- ...

Încetul cu încetul, Magali s-a împăcat cu gândul că ar putea fi o idee drăguță și a încercat să organizeze totul cu bunăvoință. În acea perioadă, Jean-Pierre Gourvec a dat un anunț în ziarele de specialitate, mai

ales în *Lire* și în *Le Magazine littéraire*. Anunțul le propunea să vină la Crozon tuturor autorilor doritori să își depună manuscrisul în această bibliotecă a refuzaților. Ideea a fost primită cu brațele deschise și numeroase persoane au pornit într-acolo. Unii scriitori au traversat Franța ca să-și planteze aici rodul propriului eșec. Drumul putea trece drept unul mistic, versiunea literară a pelerinajului la Compostela. Parcurgerea a sute de kilometri pentru a pune capăt frustrării de a nu fi fost publicat avea totodată o mare valoare simbolică. Era o modalitate de a șterge cuvintele. Și probabil că forța era cu atât mai mare în acest departament al Franței în care se situa Crozon: Finistère, capătul Pământului.

4

În zece ani, biblioteca a ajuns să găzduiască aproape o mie de manuscrise. Jean-Pierre Gourvec își petrecea timpul examinându-le, fascinat de forța acestei comori inutile. În 2003 s-a îmbolnăvit grav și a fost internat multă vreme la Brest. Pentru el, durerea era dublă: starea propriei sănătăți îl preocupa mai puțin decât faptul că nu mai putea fi alături de cărțile sale. Din salonul de spital a continuat să-i dea indicații lui Magali, urmărind actualitatea literară pentru a ști ce carte să comande. Nu trebuia să piardă nimic. Cu ultimele puteri făcea ceea ce îl însuflețise mereu. Biblioteca manuscriselor refuzate părea că nu mai interesează pe nimeni, situație care îl întrista. Odată trecut entuziasmul inițial, numai informația transmisă din gură în gură mai menținea proiectul

în viață. Și în Statele Unite, Biblioteca Brautigan începuse să se ducă de râpă. Nimeni nu mai voia să primească aceste cărți abandonate.

Gourvec s-a întors acasă foarte slăbit. Nu trebuia să fii clarvăzător ca să înțelegi că nu mai are mult de trăit. În semn de bunăvoință, locuitorii orașului au fost deodată cuprinși de dorința de nestăvilit de a împrumuta cărți. Magali suscitase acest avânt livresc artificial, conștientă că erau ultimele momente fericite din viața lui Gourvec. Slăbit de boală, el nu și-a dat seama că afluxul de cititori nu este unul natural. Dimpotrivă, s-a lăsat convins că munca sa de o viață dădea, în sfârșit, roade. Avea să se stingă mângâiat de această satisfacție imensă.

Totodată, Magali le-a cerut mai multor cunoștințe să scrie degrabă câte un roman, pentru a umple rafturile cu manuscrise refuzate. A insistat chiar și pe lângă mama ei.

– Dar eu nu știu să scriu.

– Tocmai, acum e momentul. Împărtășește-ți amintirile.

– Nu îmi amintesc nimic și, în plus, fac și o grămadă de greșeli.

– Nu ne pasă, mamă. Avem nevoie de cărți. Chiar și o listă de cumpărături ar fi bună.

– Da? Crezi că va prezenta interes?

–...

În cele din urmă, mama ei a preferat să facă o copie a cărții de telefon.

Scriind cărți destinate de la bun început refuzului, se îndepărtau de proiectul inițial, dar puțin conta. Cele opt texte adunate de Magali în câteva zile l-au făcut

fericit pe Jean-Pierre. A întrezărit în ele un freamăt discret, semn că nimic nu era pierdut. Nu mai putea rămâne multă vreme martor la progresul bibliotecii sale, așa că i-a cerut lui Magali să promită că va păstra cel puțin cărțile adunate în toți acești ani.

– Îți promit, Jean-Pierre!

– Scriitorii aceștia au avut încredere în noi... nu-i putem dezamăgi.

– Voi veghea la asta. La noi vor fi în siguranță. Iar cărțile nedorite de nimeni își vor găsi mereu un loc aici.

– Mulțumesc!

– Jean-Pierre...

– Da.

– Aș vrea să vă mulțumesc...

– Pentru ce?

– Pentru că mi-ați oferit *Amantul*... este o carte atât de frumoasă!

– ...

Gourvec a luat mâna lui Magali și a ținut-o îndelung într-a lui. Câteva minute mai târziu, singură în mașină, Magali a început să plângă.

*

Peste o săptămână, Jean-Pierre Gourvec a murit în patul lui. S-a vorbit mult despre acest om minunat, care avea să le lipsească tuturor. Dar puțină lume s-a adunat la scurta ceremonie din cimitir. Ce rămânea în urma lui? Probabil că în acea zi puteai în sfârșit să-i înțelegi dorința pătimașă de a crea și de a dezvolta această bibliotecă a cărților refuzate. Era un monument funerar

împotriva uitării. Însă nimeni nu avea să vină să se reculeagă la mormântul lui, la fel cum nimeni nu avea să mai citească niciodată manuscrisele refuzate.

*

Desigur, Magali și-a ținut promisiunea de a păstra cărțile primite, dar nu avea timp să mai dezvolte proiectul. De câteva luni, municipalitatea încerca să facă economie peste tot, mai ales în mediul cultural. După moartea lui Gourvec, când ea a ajuns la conducerea bibliotecii, nu i s-a permis să angajeze un înlocuitor. Astfel că s-a trezit singură. Treptat, rafturile din spate aveau să fie abandonate, iar praful urma să se aștearnă peste cuvintele fără destinatar. Acaparată de îndatoririle ei, Magali abia dacă se mai gândea la ele. Cum să-și fi imaginat vreodată că toată această poveste a cărților refuzate o să-i bulverseze existența într-o bună zi?